lexoshpejt

Urtësia

Cicero «Për pleqërinë»: katër ankesa dhe katër përgjigje

Një dialog i vitit 44 p.e.s., ku Cato-ja 84-vjeçar u përgjigjet dy të rinjve se pse mosha e shtyrë nuk duhet parë vetëm si humbje

3 nëntor 2026 / 5 min lexim

Ilustrim origjinal i redaksisë lexoshpejt. Nuk është fotografi ose objekt historik.

Në vitin 44 p.e.s., **Marcus Tullius Cicero**, oratori dhe politikani më i njohur i Romës, ishte 62 vjeç. Ishte larguar nga jeta politike, kishte humbur vajzën e tij të dashur dhe e shihte republikën të shembej. Në këtë kohë të vështirë shkroi disa vepra filozofike, mes tyre një dialog të shkurtër: *Cato Maior de Senectute*, «Cato Plaku, ose për pleqërinë».

Dialogu

Personazhi kryesor është Cato Plaku, burrë shteti romak i shekullit të dytë p.e.s., që në dialog është 84 vjeç. Dy të rinj, Scipio dhe Laelius, e pyesin si arrin ta mbajë pleqërinë me kaq qetësi, kur shumë të tjerë e shohin si barrë. Cato rendit katër arsye pse njerëzit e quajnë pleqërinë të mjerë, dhe u përgjigjet një nga një.

Katër ankesat

1. **«Të largon nga veprimtaritë.»** Cato përgjigjet se punët më të mëdha nuk bëhen me forcë apo shpejtësi trupore, por me këshillë, autoritet dhe gjykim, që zakonisht rriten me moshën.
2. **«Të dobëson trupin.»** Po, por Cato këshillon ushtrime të moderuara, ushqim dhe pije me masë, dhe kujdes edhe për mendjen, që sipas tij shuhet si një llambë pa vaj nëse nuk ushqehet.
3. **«Të heq kënaqësitë.»** Cato thotë se kjo është pjesërisht dhuratë: mosha e çliron njeriun nga disa pasione të rinisë dhe i lë vend kënaqësive të bisedës, të leximit dhe të punës në tokë.
4. **«Të afron me vdekjen.»** Ai vëren se edhe të rinjtë mund të vdesin, dhe se një jetë e jetuar mirë mund ta pranojë fundin me qetësi.

> *Cato kujton vargun e një poeti romak për bujkun që mbjell pemë që do t'i shërbejnë një brezi tjetër.*

Të mësuarit pa moshë

Cato tregon se e mësoi greqishten në pleqëri, dhe përmend shembuj njerëzish që punuan dhe krijuan deri në fund, si poeti grek Sophocles, që shkroi tragjedi edhe në moshë shumë të shtyrë. Sipas tij, kush e mban mendjen aktive dhe kurioze nuk plaket në shpirt.

Çfarë thotë shkenca sot

Shumë nga këshillat e Cato-s përputhen me njohuritë e sotme: aktiviteti fizik i rregullt, marrëdhëniet shoqërore dhe sfidat mendore lidhen me shëndet më të mirë në moshë të shtyrë. Studime psikologjike kanë gjetur gjithashtu se mënyra si e shohim pleqërinë mund të ndikojë te mënyra si e jetojmë.

Një dhuratë për një mik

Cicero-ja ia kushtoi dialogun mikut të tij më të ngushtë, Titus Pomponius Atticus, me të cilin shkëmbeu qindra letra gjatë jetës. Të dy ishin në të gjashtëdhjetat dhe, siç shkruan

Cicero-ja në hyrje, ai donte që libri të lehtësonte barrën e pleqërisë që po u afrohej të dyve. Po atë vit, ai shkroi edhe një dialog të shkurtër për miqësinë, *Laelius*, ku miqësia përshkruhet si një nga dhuratat më të mëdha që mund t'i japin njerëzit njëri-tjetrit. Të dy veprat lindën në një kohë kur Cicero-ja kishte nevojë për ngushëllim.

Kopshti i Kirit

Në një pjesë të dialogut, Cato-ja flet me entuziazëm për bujqësinë, për vreshtat dhe për kënaqësinë e të parit se si rritet diçka që ke mbjellë. Ai tregon një histori të marrë nga shkrimtari grek Ksenofoni: komandanti spartan Lisandri vizitoi kopshtin e princit persian Kiri i Ri dhe u mahnit nga rregulli i pemëve. Kur pyeti kush e kishte projektuar, Kiri i tha se e kishte bërë vetë dhe se kishte mbjellë edhe disa pemë me duart e tij. Për Cato-n, puna me tokën është një nga kënaqësitë që pleqëria nuk ia heq njeriut.

Fundi i Cicero-s

Cicero-ja nuk arriti të gëzonte pleqërinë që përshkroi. Pas vrasjes së Jul Cezarit, ai mbajti një seri fjalimesh të ashpra kundër Mark Antonit, të njohura si *Filipikat*. Kur Antoni u pajtua me Oktavianin dhe Lepidin, emri i Cicero-s u vendos në listën e të proskriptuarve. Sipas Plutarkut, në dhjetor të vitit 43 p.e.s., ushtarët e Antonit e kapën pranë vilës së tij në bregdet dhe e vranë. Koka dhe duart e tij u ekspozuan në Romë, në vendin nga ku kishte mbajtur fjalimet e tij.

Petrarka dhe letrat e humbura

Për shumë shekuj, letrat e Cicero-s drejtuar Atticus-it ishin të humbura. Sipas studiuesve L. D. Reynolds dhe N. G. Wilson, në vitin 1345 poeti italian Petrarka i gjeti në bibliotekën e katedrales së Veronës. Leximi i tyre e tronditi: ai kishte admiruar Cicero-n si filozof të qetë, ndërsa letrat zbulonin një njeri të shqetësuar, të përfshirë thellë në grindjet politike. Petrarka i shkroi madje një letër Cicero-s së vdekur prej shekujsh. Ky zbulim ishte një nga momentet që i dha shtysë humanizmit të Rilindjes.

Benjamin Franklin si botues

Dialogu vazhdoi të lexohej edhe në Botën e Re. Në vitin 1744, në Filadelfia, Benjamin Franklin shtypi një përkthim anglisht të *Për pleqërinë*, të bërë nga James Logan, një studiues dhe politikan i kolonisë së Pensilvanisë. Kështu, mendimet e një senatori romak për pleqërinë arritën te lexuesit amerikanë të shekullit XVIII, gati tetëmbëdhjetë shekuj pas shkrimit të tyre.

Mësime për çdo moshë

- Mësoni diçka të re, pavarësisht moshës.
- Mbillni «pemë» për të tjerët: dije, ndihmë, shembull.
- Kujdesuni për trupin dhe mendjen me masë, jo me tepri.
- Vlerësoni bisedën dhe miqësinë si pasuri të moshës.

Burimet

Cicero (2016). *How to Grow Old: Ancient Wisdom for the Second Half of Life*. Përkthyer nga P. Freeman. Princeton University Press. WorldCat

Cicero. *Cato Maior de Senectute*. Teksti dhe përkthimi i W. A. Falconer (Loeb, 1923). WorldCat

Plutarch. *Life of Cicero*, 47–49. In: *Lives*, vol. VII. Translated by B. Perrin. Loeb Classical Library, 1919. WorldCat

Everitt, A. (2001). *Cicero: The Life and Times of Rome's Greatest Politician*. New York: Random House. WorldCat

Cicero, M. T. (1744). *Cato Major, or his Discourse of Old-Age*. Translated by James Logan. Philadelphia: printed by B. Franklin. WorldCat

Reynolds, L. D. & Wilson, N. G. (1991). *Scribes and Scholars: A Guide to the Transmission of Greek and Latin Literature* (3rd ed.). Oxford: Clarendon Press. WorldCat

Xenophon. *Oeconomicus*, 4.20–25. WorldCat

Lexoje në internet: https://www.lexoshpejt.com/artikull/cicero-per-pleqerine